

REDACTIA

Deak Ferenc-uca nr. 2.

BONAMENTUL

In Austro Ungaria:

an 20 cor.

an 10 "

an 5 "

lună 2 "

de Duminică pe an

4 coroane.

In România și străinătate

pe an 40 franco.

scripse nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deak Ferenc-uca nr. 20

INSERTIUNILE:

de un sir garmond: prima

dată 14 bani; a doua oară

12 bani; a treia oară 8 b

de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și

insertiunile sunt a se plăti

înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 508

Bertori nerancate nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

Anul VII.

Număr de Duminică

Nr. 40

VI. Sa nu cedează.

Pe ieri s'a așteptat sfârșitul crizei: lumea credea că M. Sa va însărcina cu alcătuirea ministerului pe Lukács, ieri a fost primit în audiență și a citat M. Sale programul militar al partidului liberal, adică cererea maghiară cu privire la maghiarizarea armatei.

Ziarele maghiare bucinaseră deja de bucurie, că M. Sa n'a cedat în fața națiunii și a primit programul militar.

Lucrurile s'au întâmplat însă altminteri; s'au întâmplat așa cum neapărat trebuia să se întâmple. M. Sa n'a primit programul, căci părinte d'opotrivă bun de toate popoarele din patrie nu voia să n'a putut să împlinească dorințele șoviniste ale maghiarilor, în părăsirea celorlalte popoare, în paguba țării și a monarhiei.

Întâmplată cum s'au desfășurat lucrurile: Lukács László, ministru de finanțe a fost încă Lună primit în audiență, și i-a înaintat M. Sale programul militar al partidului liberal, alcătuit de o comisie de 9 membrii. Acest program cuprindea următoarele puncte:

1. Mutarea ofițerilor maghiari din regimentele străine la regimentele maghiare.

2. Instruarea în limba maghiară a tuturor obiectelor, afară de cele de specialitate.

3. La judecătoriiile militare limba de pertracțiune înaintea forului I va fi cea maghiară, înaintea forului II și III însă ca și până acum cea germană.

4. Deoarece în privința steagurilor și emblemelor lucrările pregătitoare nu s'au putut încă termina, de-o-camdată steagurile vor fi provizoriu puse cu panglici în treicolor maghiar.

Dar mai cerea ca dreptul parlamentului de-a maghiariza armata, să fie recunoscut și de Coroană.

În audiența de Lună M. Sa a luat programul la cunoștință fără să se pronunțe, rugându-l pe Lukács să mai stea în Viena. În audiența de Miercuri a declarat apoi că nu aprobă programul. Hotărârea asta s'ar fi adus la cunoștință pe Lukács prin următoarele cuvinte de mare însemnătate:

— *Atacarea limbii de comandă a armatei e un drept suveran, asupra căruia parlamentul nu poate desbute. În privința asta parlamentul nu stă pe aceeași treaptă cu regele.*

L'a îndrumat în aceeași vreme pe Lukács, să se întoarcă la Budapesta și să aducă hotărârea asta la cunoștința comisiei și a parlamentului.

Hotărârea asta a M. Sale, tot ca și porunca dela Chlopy, i-a supărat rău pe șovinii din Noștri confrăți, cari nu vor să recunoască M. Sale dreptul cel mai înalt asupra armatei, — și, tot ca și după porunca dela Chlopy, se năpustesc asupra sfetnicilor din Viena ai M. Sale, în rîndul întâi asupra generalului Beck și șefului cancelariei curții Schiessl, pe cari îl acuză că el l-au informat rău

pe M. Sa, căci altminteri M. Sa nu ar fi respins împlinirea dorinței țării întregi.

Calea deslegării crizei e arătată acum a doua oră; M. Sa nu poate împlini pofta șovinistă a lui Barabás și soșii, — armata trebuie să rămână și de-aici înainte comună, căci așa o cere binele țării și al monarhiei.

Dar dacă hotărârea M. Sale li-a pricinuit șovinștilor din Budapesta suferinți amare, a liniștit celelalte popoare din țară, cari în toate vremile, fie cât de grele, și-au versat sângele pentru paștele tron, — și cu nerăbdare au așteptat cuvintele de ieri ale M. Sale.

Convocarea delegațiunii. Se telegrafează din Viena, că în ministerul de externe s'au luat deja măsurile prealabile pentru convocarea delegațiunii, dar cu privire la criza din Ungaria nu s'a stabilit încă timpul convocării. În ministerul de externe s'au luat dispoziții și pentru cazul dacă afa cerele comune până la timpul acesta n'ar primi o soluție constituțională.

„*Freisinnige Zeitung*“, cunoscută foaie germană ce apare în Viena, reproduce în numărul său din urmă ordinația rectorului universității din Cluj, prin care seminarele române din Cluj sunt oprite și mai vorbesc la „mensa academică“ (masa studenților), pentru susținerea căreia au dat și Românii sume frumoase, — altă limbă de cânt cea maghiară. Foata germană numește și ea, ordinația asta: „o poruncă șovinistă, de care nu s'a mai pomenit la nici un popor cult din Europa“. În același articol, reproducând din „Trib. Pop.“ hotărârea congresului național-bisericesc, d'a nu se supune ordinațiunii ministrului Wlassics, care ceruse ca la gimnaziile în limba studentii români să învețe religia în limba maghiară, — laudă ținuta bărbătească a Românilor față de șovinismul maghiar.

Kossuthiștii din Arad — făcând de rușine. Foaia de senșă a kossuthiștilor din Arad este făcută acum zi de zi de rușine de chiar suratele ei de principii. Astfel „Magyarország“ luând notă despre congreșia comitatului Hunedoarei, în care atât fișpanul Barcsay Kálmán cât și vicișpanul Mara László desmint categoric știrile tendențioase — vorba lor — continuă din partea sa: „Om cu minte nici până aci n'a putut da crezământ acestor scornituri stupide“. D-lor dela „Függetlenség“, nu noi o zicem asta, ci „Magyarország“.

Să vă mai spunem și ce zicem noi! Nu e bună curiozitatea, nu fiți curioși.

Manifestație. Eri, la orele 4, a sosit la reședința sa P. S. Sa Episcopul Ioan I. Papp al Aradului. Fruntașii români l'au întâmpinat la gară cu vii manifestații de dragoste. Un șir întreg de trăsuri însoțea în oraș pe ilustrul prelat.

Dela Congresul național-bisericesc.

Invingerea dreptății. — Infrângerea păcătoșilor. — Două ședințe memorabile.

Sibiu, 22 Octomvrie.

De când cu luptele pentru episcopia Aradului, în contra părintelui vicar Vaslie Mangra s'a pornit, după-cum se știe, cea mai păcătoasă luptă și cu armele cele mai rușinoase. Dușmanii sei, oricîi mai bine, cei-ce vorau s'aleagă episcop un neam, de al lor, s'au năpustit asupra lui cu furie și patimă oarbă, doar-doar îl vor dripi, din frunțaș ce este. Și prins-au tovarășie, spre acest sfârșit, cu câți Unguri becisnici și Ovrei nerușinați, căutând ca mai ales onoarea să i-o întineze.

Dar n'au reușit.

Desnădăjduiți că Mangra stă sus și tare, și astfel fiind siguri că și în viitor îi va împiedica în stăruința lor de a face din biserică o moșie a neamurilor, au dat și cel din urmă asalt, tot-d'odată și cel mai îndrăsnit: au venit Lună în Congresul național-bisericesc și acolo au încercat să se atingă de cinstea părintelui vicar Mangra și să-l sgudue din poziția pe care o are în biserică.

Au fost însă astfel bătuti, încât fără îndoială nu le va mai veni în minte cât vor trăi să se mai atingă de acest vrednic frunțaș al neamului și față bisericească.

Dar să dăm cele petrecute în Congresul național-bisericesc.

Lună, după-cum se știe, în mijlocul indignării tuturor deputaților, chiar și a celor cari de altfel nu-s prietenii vicarului Mangra, Pavel Rotariu a făcut două interpele. În una întreba pe Mitropolitul decărtie ca V. Mangra este și vicar la Orad și membru în consistorul din Arad; în a doua, cu o răutate de care numai la d-sa îi-am obișnuit s'o vedem (nu sunt doar lecăt puțin ani, de când pe Mitropolitu d'acum, atunci episcop al Aradului, îl terelise prin cunoscuta-i „jalbă“ înaintată Mitropolitului Miron Romanul) întreba dacă tie I. P. S. Ca că în foi s'au scris lucruri urite în contra lui V. Mangra și mai ies dacă știe despre un proces dela Timbora, unde s'ar fi adus în contra numitului vicar osândă care-l atinge cinstea.

Adevărată furtună se iscă în congres. Toți câți cunosc lucrurile, au vestejit părărea lui Rotariu, cari pe lîngă că aduc în congres ataceri care n'au loc aici, dar iaș presed de toate, întortochiașă adevărul. Știm adică toți, că nici la episcopie nici vre-o judecătorie din țară împotriva Prea Cuviosului Părinte vicar nu s'a făcut nici măcar arătare, ne cum să se fi pornit proces și cu atât mai puțin să se fi adus — osândă, ci adevărul e, că Părintele icar a dat el în judecată pe un păcătoșnic, care pus la cale și plătit de „amur“ a scris împotriva lui V. Mangra câte spurcăciuni toate, după-cum a sosit împotriva și altor frunțași ca Dr. N. Onci directorul „Victoriei“, R. Ciorgariu, directorul Seminarului din Arad, Dr. Ioan Suci avocat, pentru care fapte a și fost osândit, până acum, la 5 luni temniță și mai multe sute coroane amendă în ban.

În ședința de Lună nu i-s'a putut răspunde cum trebuie lui Rotariu, căci după reglement, la o interpele n'are voie să vortască decât cel-ce o face. Nu s'a putut ști nimeni asupra răspunsului în dif perit al Mitropolitului, despre care

știe de altfel Sibitul întreg că el l-a pus la cale pe Rotariu să facă interpelele.

Dr. Ioan Suciu deschide lupta

Marți însă Dr. Ioan Suciu, cunoscut ca un biciuitor al tuturor nemernicilor și luptător d'o rară bărbăție, a luat cuvântul în congres, spunând următoarele:

Mărit Congres!

Mohamedanilor, despre cari noi zicem că-s păgâni, au datina dela care nimeni dintre ei nu se abate, că atunci când intră în biserică, lasă afară încălțămintele. Va să zică nu se apropie de altcîm cu nimic din ce afară a putut atinge țina... Un simbol acesta, ca atunci când mergem la biserică, să ne desbrăcăm de patimele urite ale vieții de toate zilele.

Oare noi, cari suntem creștini ear nu păgâni ca Turcii, putem să fim mai puțin respectuoși către sânta maică biserică și nu suntem oare d'aseiment datori, ca intrând în biserică, să lăsăm patimele omenești afară și aici, în congresul bisericesc, să n'avem alt gând decât preamărirea și întărirea bisericii noastre dreptcredincioase?

Un incident petrecut ieri (interpelearea lui P. Rotariu), pedicent care a creat o situație ce nici o clipă nu-i iertat s-o lăsăm nelămurită, mă silește însă, cu tot respectul ce-l am pentru Măritul Congres, să aduc pe tapet o chestie personală, dar care în același timp taie adînc în prestigiul fețelor noastre bisericești.

E vorba de atacarea a căror țintă a fost Ilustrata Sa Vicar Vicar V. Mangra. Știm cu toții, că sunt ataceri cari nu-s de competența Congresului. Astfel e disciplina, a face judecată. Dacă deputatul Rotariu ar fi țintit încă mărirea bisericii și pacea între frații din aceeași biserică, nu aducea a facerea Mangra aici, căci chiar admitând că ar fi în contra dlui vicar vre-o plângere, nu în congres este locul ca ea să fie rezolvată. Este deci neîndoios, că deputatul Rotariu cu totul altceva ținteste: vrea să facă efect, să producă în jurul Prea Cuviosului Vicar o atmosferă de dușmănie (Așa e, așa e! Rușine să-i fie).

Zice un înțelept, că multe fiare sunt pe lumea asta, dar fiară mai grozavă decât omul ce se lasă țârit de patimă, nu există. Omul pe când fiară pur pe cel mult sfârșit vieții trupesti, pe atunci omul pătimeaș tindește la răpirea onoarei altuia, ceea-ce e mai scump decât însăși viața. Ear dacă omul singuratic ține la onoare, cu atât mai mult va ține și e dator să țină o corporațiune bisericească. Și îndeosebi sunt datorate aceste corporațiuni să apere cinstea dignitarilor bisericești.

Mangra a fost atacat în sinul acestei corporațiuni, aici trebuie să-l apărăm, căci biserică ni-o apărăm când nu admitem că se poate terfelii onoarea unui dignitar, cum e vicarul Orăzief-Marț (lungi aprobări).

Mărit Congres!

Lupta și ciocnirile, negreșit, sunt permise în corporațiuni bisericești constituționale, cum sunt ale noastre. E de înțeles chiar să ne combatem cu înverșunare, după princip și temperament.

Ceea-ce nu-i permis însă, este apucătura mărșavă (Strigăte: Bravo! Așa e!)

Atacarea Mangra, chiar dacă ar fi după cum o înfățișază dl Rotariu, nu se ținea de competența Congresului. Avem noi foruri unde se judecă cei greșii. Și li se da satisfacție celor învinuși pe nedrept.

Excelent
S. S. S.

Nici presidiul Congresului nu putea intra în desbaterea ori judecarea afacerii.

Adusă însă odată aici, s'a dat deliberării noastre și trebuie să ne rostim asupra ei cu atât mai osebuit, cu cât dacă nu eram ținut să răspundem la bălăcirul apărute în presă în contra unei fețe bisericesti, suntem dator să ne tragem seama cu cele ce s'au adus în sinul acestei înalte corporații, căci publicul mare ia notă de ce se petrece aici și nu e bine ca în afară afacerii să lăsăm să planeze bănueli ca acuzele luate din arsenal străin. Nu-i bine să lăsăm ca aceste acuzații, fie chiar neprecize și imbrăcate în cuvinte: „se zice“, „am auzit“, „se scrie“, — zic: nu e bine să planeze ca sabia lui Damocle asupra curăteniei de moravuri a unui vicar episcopesc (Așa-i, așa-i!). Căci asupra bisericii s'ar arunca astfel umbră

Ni-a spus I. P. S. Sa eră că au intrat la presidiu niște arătări — despre care însuși I. P. S. Sa a zis că „nu s' de loc în-greundătoare“ — în care se vorbește de niște procese dela Timișoara și ca până nu va avea actele procesului, nu poate să se pronunțe ce și cum e! Apoi să avem iertare: ori-ce proces ar fi la Timișoara — și fapt e că părintele Mangra a improcesat pe un calomniator — de îndată ce afacerea s'a adus aici, nimic nu ne poate opri să cercetăm ce cuprind acele arătări și dacă nu-i vinovat, ceț de din răutate învinuiește și pentru a produce zarvă între noi, să fie aruncat de aici, după-cum aruncă mărul putred dintre cele bune (puternice aclamări).

Nu-i vorba, e greu să te lupți împotriva celor ce atacă din dos, ca niște mișei; și mai greu să apuci și să scuturi pe cei cari pun la cale mișelia (aclamări) ascunzându-se la spatele câte unui prăpădit, care pentru banii este gata la ori-ce blăstămăție. Noi trebuie să prindem însă pe vinovat; dacă este Mangra, am fi complici cu el tolerându-l în mijlocul nostru și în poziție înaltă bisericască; dacă nu este însă vinovat, oamenii slabi am fi lăsându-l pradă acuzelor neîntemeiate și șoptelor velenoase (așa e, așa-i!).

De altfel, Mărit Congres, pe mine mă surprinde nu atât curajul d-lui Rotariu, care acuză pe motive luate din vânt, căci în fine, noi cunoaștem învinuiri aspre subscrise chiar de d-sa.

Russu Șirianu (întrerupând) În cunoșcuta jalbă, ce nu scrisese împotriva I. P. S. Saie Mitropolitului d'acum!

Dr. Suciū (urmând), ci mai mult faptul, că dacă a venit vre-o arătare contra d-lui vicar, de ce I. P. S. Sa Mitropolitul a adus-o la Congres (s'a dat comisiei petiționare chiar o arătare nesubscrisă de nimeni!) și n'a trimis chiar arătarea unor orăzeni, despre care s'a pomenit, la forul competent, la consistorul arădan, episcopului concerninte?

De altfel, Congresul avisat deja asupra unor arătări, negreșit că are drept să pretindă a se lămurii afacerea, acum, numai de cât, ceea-ce se poate cu atât mai osebuit, cu cât ori-care ar fi soartea procesului ce se urmează la Timișoara: ori va fi osândit ori nu individul care a atacat onoarea d-lui Mangra, acesta nu poate rămâne defaimat, ci rămâne cu cinstea întregă, care nu poate fi întinată prin faptul că bunăvoința jurilor poate să-l facă scăpat p'un neîmernic. (Indelungă aprobări). Doar avut-au procese și ministri, nu chiar demult, și cu toate că se scrisese în contra lor că-s hoți și câte toate și scriitorul a fost achitat, ministri au rămas la locul lor și se bucură de toată cinstea. Oare noi cinstea unui dignitar bisericesc să o facem atârătoare dela mârșăveniile presei străine? Mai ales când știm de ce ele s'au năpustit cu atâta furie împotriva lui Vasile Mangra!

Nu, nu putem suferi ca astfel să fie tratat un dignitar al bisericii noastre naționale. Fac deci următoarea propunere:

„Luând de basă faptul, că prin interpelarea făcută în ședința din 19 l. e. a Congresului s'a tras așa numita „afacere“ a P. C. Sale vicariului episcopesc Vasile Mangra și înaintea Măritului Congres, —

considerând, că răspunsul dat din partea presidiului n'a clarificat afacerea în merit, considerând, că atât din punct de vedere material moral-bisericesc, cât și din punct de vedere de dreptate și echitate este neadmisibil, să suferă Congresul nostru, ca un dignitar al bisericii noastre, cap al unui consistoriu, să fie ținut sub bănueli și suspiciuni grave — fără de a se fi făcut din partea Congresului totul, ca vinovăția ori nevinovăția respectivului dignitar să fie constatată, cu posibilitatea urgență propun:

ca Măritul Congres să roage înaltul Sinod episcopesc să se ocupe urgent cu

petiția intrată contra vicariului Mangra, din ori-care parte — și astfel ca înca în decursul prezentei sesiuni congresuale să se poată publica concludus înaltului Sinod episcopesc adus pe baza datelor și actelor deja intrate.

Cere în același timp urgența asupra propunerii.

Mitropolitul zice că afacerea nu-i de competența congresului...

Russu Șirianu. Dar atunci de ce ați adus-o aici?

Mitropolitul (urmând) și nici Sinodul episcopesc n'o poate rezolva până mâine...

Russu Șirianu. Dar unde-i scris, că mâine să încheiem desbaterile congresului? Stăm până isprăvim!

Mitropolitul (urmând) ci s'o re-legăm unui consistor, se înțelege, nu la cel din Oradea.

Voci numeroase: Primim propunerea lui Suciū!

Se naște un șgomot mare.

Presidiul pune la vot propunerea privitoare la urgența a lui Dr. Suciū, care se primește cu o mare majoritate, nefiind contra mai mult de vre-o 12 deputați (oamenii de aproape ai Mitropolitului).

Mare senzație.

Discuția se deschide numai de cât.

Invingerea dreptății.

Vorbesc pe rând: V. Mangra, care arată netemeinicia învinuirilor și de ce s'au țesut împotriva-i atâtea uneltiri; P. Rotariu, care cere ca cercetarea afacerii s-o facă forul competent — un consistor oare-care-va, cum zisese și Mitropolitul — nu Sinodul episcopesc și M. Veliciu, care după-ce arată ce bărbat distins e Mangra, cum el își tubeste neamul și biserică, spriginește propunerea lui Suciū.

Mitropolitul Mețianu roagă Congresul să nu primească propunerea Suciū spunând că Sinodul episcopesc nu poate cerceta afacerea, de oare-ce ar trebui să asculte martorii, să citească acte multe, și pentru asta acum nu mai e vreme.

Dr. G. Popovici cere ședința secretă, ceea-ce se orânduiește îndată.

Până iese publicul, se suspendă ședința.

Apoi veneratul și de toți respectatul protopop al Lugojului ține ostrălucită vorbire^{*)}, arătând de ce trebuie primită propunerea lui Suciū.

Russu Șirianu cere închiderea discuțiunii, ceea-ce se primește.

V. Goldiș, fiind înscris, vorbește pentru propunerea lui Suciū și în aplausele șpomotoase ale Congresului spune că nu ne vom depărta l'aici până nu se va fi pronunțat Sfântul sinod episcopesc asupra afacerii Manga.

Presidiul pune la vot contra-propunerea lui P. Rotariu — de a se da afacerea în cercetarea unui consistor — care nu întru-nește însă decât 5 voturi (ale d-lor Iancu Mețianu, fiul Mitropolitului, Garoiu, ginerele Mitropolitului, G. Proca, nepotul Mitropolitului Putici și Hamsea, cuscarii!).

În aplause șgomotoase șstrigăte de „traiască Mangra“, presidiul declară deci primită propunerea lui Dr. Suciū.

Glasul arhierilor.

Mercuri, îndată ce s'a deschis ședința, I. P. S. Sa a și venit apoi, și ori cât l'ar fi durut, a trebuit să citească următoarele:

Mărit congres!

La dorința Măritului Congres ceretând Noi Arhierii arătările intrate la Mitropolie contra președintelui Con-

*) Vom publica-o în alt număr, dintr-o dată cu d-lor Mangra, Veliciu și Goldiș. Redacția.

sistoriului nostru Jela Oradea-Mare a vicarului episcopesc V. Mangra, am constatat că, la forul bisericesc nu s'a inițiat nici o procedură și că nu există nici o sentință și așa am aflat cu cale, ca arătările amintite să se transpună episcopului concerninte spre ulterioară procedere competentă.

Sibiu, 7/20 Oct. 1903.

Ioan Mețianu,
mitropolit.

Nicolae Popea,
episcop.

Ioan I. Pap,
episcopul Aradului.

Ceea-ce pe d'oparte dovedește netemeinicia tuturor șoptelor ficăloase și învinuirilor îndrăznețe la adresa d-lui V. Mangra, ear pe de altă parte este o satisfacție ce trebuia să i-se dea în Congres, unde a fost atacat.

Alegerea lui V. Mangra în consistorul metropolitan.

Se știe, că interpelarea lui P. Rotariu n'avea altă țintă de cât să facă cu neputință alegerea d-lui Mangra în consistorul metropolitan, unde și înainte cu trei ani, cu toată lupta oamenilor Mitropolitului, numai 4 voturi i-au lipsit. Rămânând sub bănuiala ce vroia s'arunce asupra-i interpelarea lui Rotariu, Mitropolitul și toți oamenii săi credea că de astă-dată Mangra să se retragă și dela candidatură și chiar din vicariatul Orăzei-Mari.

Care a fost însă șfirșitul?

Procedându-se la restaurarea consistorului metropolitan, lista în cap cu V. Mangra a țesit biruitoare, șanume: În Senatul bisericesc s'au ales:

ordinar	Vasile Mangra	cu 38 voturi
suplenți	Roman Ciorogar	» 41 »
	N. Roxin	» 43 »
	Dr. T. Badescu	» 63 »

În Senatul școlar s'a ales:

ordinar	Ioan Budințean	cu 67 voturi
suplent	Ilie Trailă	» 44 »

În Senatul epitropesc:

suplent	Mihai Veliciu	cu 43 voturi.
---------	---------------	---------------

Ear lista spriginită așa zicând pe față de Mitropolitul Mețianu a căzut întregă, neîntrunind de cât voturile după cum urmează:

În Sen. bis.	Vasile Beleş	31 voturi
	Dr. M. Cristea	26 »
	Dr. T. Putici	23 »
	Vasile Voina	22 »

În senatul epitropesc Dr. L. Leményi 24 voturi.

Din 71 voturi atâta a putut întruni lista Mitropolitului, cu toate că nimic nu s'a cruțat pentru a împiedica alegerea lui Mangra și a prietenilor acestuia.

Mitropolitul supărat.

Se înțelege că I. P. Sfinția Sa Mitropolitul a rămas consternat de aceasta cădere și e trist că s'a lăsat apoi răpit de supărare și a provocat chiar la încheierea congresului o scenă fără păreche în analele noastre bisericesti.

Anunțând rezultatul votului, I. P. S. Sa spune că în privința confirmării membrilor din cler aleși în consistorul metropolitan își rezervă dreptul a se pronunța mai târziu.

— Când? întrebă deputatul George Lazar.

— Când mi-o plăcea, răspunde I. P. S. Sa.

— Ba nu așa, ci după cum zice legea, replică susnumitul deputat...

Legea (Statutul Organic) zice anume că Mitropolitul ori întărește îndată pe cei aleși ori spune motivele pentru care nu întărește și dacă și Congresul află motivele drepte și întemeiate, procede îndată la alegerea altor persoane.

E de înțeles deci, dacă întreg congresul a rămas uimit de vorbele Mitropolitului. Toți au sărit în picioare și fel de fel de cuvinte resunau la adresa Mitropolitului.

— Asta nu merge, asta-i călcare de lege, — i-se strigă și toți veneau spre masa presidială.

— Aici nimeni nu poruncește, ci eu sunt slăpân, strigă mitropolitul... E dreptul meu să întăresc și nu rabd ca voi să dictați. — strigă ca scos din fire.

Uimirea celor din congres devine indignare generală. Cum se poate ca cel mai înalt dignitar bisericesc să se lase astfel răpit de patimi? Mai ales când este știut, că singură legea e slăpână peste toți și Congresul stă în fața supra Mitropolitului.

Mai mulți însă apostrofează aspru pe Mitropolit care stând în picioare sună clopoțelul și după ce-și pune camilafca pe cap, strigă cât îl lasă puterea:

— Dissolv Congresul!

Se produce atunci un tumult cum nu s'a mai pomenit. Cei doi episcopi cari stau la dreapta și stânga Mitropolitului, se scoală și ei în picioare și așa zicând îl opresc locului pe I. P. S. Sa, ear deputaților le fac semne să stea la loc și să înceteze cu strigătele.

Într'un târziu și cu mare greutate, se face puțină liniște, când I. P. S. Sa Mitropolitul roagă congresul să considere cuvintele ce i-au scăpat mai înainte drept lapsus linguae și să ne despărțim în dragoste, cum în dragoste ni-am adunat aici și am lucrat atâtea zile în înțelegere frățească...

Astfel sa închis congresul, tulburându-se sufletele din cauza pălămașilor cari nici la Congres n'au voit să-l lase în pace pe vicarul Mangra, dar căror chiar Congresul li-a dat o lecție să le fie de învăț cât vor trăi.

Întâlnirea nouilor episcopi.

Cu nimic n'a fost norocos la congresul din anul acesta I. P. S. Sa Mitropolitul. Tot ce a vrut să facă, și mai ales ce a vestit cu atâta putere în vorbirea de deschidere, Congresul a respins. Pentru-că nimic n'a fost bine pregăit.

Astfel s'a întâmplat și cu cele trei episcopi (la Cluj, Oradea și Timișoara), în care congresul a luat cu șdubitoare majoritate (toate voturile afară de 3) următoarea concluzie, propusă, în numele comisiei organizatoare, de dl Partenie Cosma:

Congresul constată că ven. consistor metropolitan n'a executat întru toate concludusul congresual N 64 din 1900.

Se îndrumă deci de nou, că în proxima sa ședință plenară să se ia măsurile necesare pentru procurarea datelor exacte, pe baza cărora să și poată elabora proiectul ce i se cere, ear însuși proiectul să-l înainteze la proximal congres astfel pregăit, în cât congresul să-l poată pertracta în merit.

Propunerea a fost spriginită de d-nii M. Veliciu, Dr. Suciū, Dr. N. Opreanu și Episcopul Ioan I. Pap, ear combătută de I. P. S. Sa Mitropolitul și P. Rotariu, care propusese ca Măritul Congres să îndrume consistorul metropolitan să iete pașii trebuincioși pentru neîntârziata întâlnire a celor trei episcopi ori cel puțin a câte unuia, pe rând...

Propunerea lui Rotariu n'a fost votată de cât de Vasile Beleş, V. Hamsea și Ghiță Proca. Putici Iugise din sală când venise rîndul la votare. Alți mețianiști de asemeni se făcuseră nevăzuți! Ce să se blameze de geaba!

Raportor.

O mare pedecă a învățământului popular.

Că școala e mijlocul, ce conduce la fericire omugetător. Abatere dela aceasta o fac numai indivizii, ce nu și-au putut însuși puterea de judecată până la gradul de a-și putea da seama despre binele și folosul școlăiei.

Cu omul înțelept ne înțelegem iute și ușor. Fie afacerea de ori-că natură. Ear de judecată, ce și-a câștigat-o prin școală, e în stare a înțelege și pătrunde lucrurile, despre care e vorba. De ciu el putem arange iute afacerea. De sigur mai iute, ca și cu acela a cărui minte să află în starea sa primitivă. De-aici reiese apoi, că scopul școlăiei, în locul marelui, nu e însușirea cunoștințelor, ci însușirea acestora e tot numai un mijloc, pentru ajungerea altui scop mai înalt: agerirea minții, sau dezvoltarea puterii de judecată, plus nobilitarea inimii, sau creșterea morala.

Distingând omul cult bine lucrurile între sine și cunoscând binele de rău, dreptatea de ne-adever, nu numai că el singur trage un folos pentru sine și familia sa, dar mai face un mare serviciu societății, și ca atare face un mare bine statului; **acesta e un mare și adevărat patriot!** E bun patriot, pentru că pricepe că el și cu ceilalți soți ai săi, întocmesc lucrurile în stat așa, ca acelea să servească spre binele și fericirea tuturor. Căci, cunoscându-și fiecare drepturile și datoritățile, sale, pe cele dintâi le va folosi după buna lui chibzuială, ear celor din urmă se va acomoda întru toate, și nu va aștepta, ca una forțată să și-le împlinească.

Cu cât poporul unu stat e mai înaintat în cultură, cu atât și lucrurile de acolo să duc la îndeplinire cu mai mare anevitate față de stat, și privesc din partea cetățenilor ca o siluire nedreaptă și fără nici un folos practic. Aceasta din motivul că mintea lor nedesvoltată nu permite a pricepe și înțelege lucrurile, pe lângă toată explicarea, ce li s-ar face. Nu știu și nu-și pot da seama de lucrurile destrăbălate și periculoase, ce s'ar întâi în statul nostru, când acelora li s'ar da o direcțiune, după cum o doresc ei, conform priceperii lor mărginite. De aici școala își are și o mare misiune patriotică.

Așa înțeleg lucrurile oamenii serioși și adânc cugetători. Așa înțeleg, și așa și trebuie să fie. De fericire însă, oamenii chemați a conduce destinele statului, nu să împretinesc de loc cu acest adevăr, atât de simplu și elementar. Conducând de interese particulare, că corabiei, încredințate lor spre conducere, o altă direcție, direcție, ce lovește tocmai în cap adevărul și dreptatea, provocând prin această efecte abnormale, deși la aparțină încântătoare pentru omul credul. Și abnormale fiind, efectul nu poate fi, de cât numai desastros! Căci ori-ce stare abnormă, dă naștere tuturor ființelor și plantelor din lume. Au secta pocăiților, socialismul și anarhismul nu sunt rezultatul stării abnormale dintr'un stat?

Dumnezeu bun a rânduit, ca statul nostru să fie stat poliglot. Și ca atare, să recere o destinație și o misiune în conducerea destinului lui. O mică greșală, poate să aibă rezultate triste pentru trăinicia statului.

Conducătorii statului nostru, fiind conduși dela marea maghiarizării, tot ce fac în lucrurile lor, caută să ajungă la această țintă, fără a ține cont de adevăr, dreptate și morală. Acestea sunt pentru ei niște lucruri de a șeptea spiță, sau chiar de nimica, când e vorba de ajungerea scopului lor.

În familie, dacă capul ei nu face dreptate de-opotrivă tuturor membrilor ei, se produce o mare neînțelegere, și sfârșitul e ruina acelei familii. Și ce e statul, dacă nu o familie mare, pe care o conduce guvernul?

Sovinizmul e una din cele mai mari scaderi, de care poate fi predomnat omul, care e chemat a conduce destinul unui stat. E numai e mare, dar e și puțin strigător la cer, pentru-că prin această să atentează la sufletul și conștiința omului, ca fel scump tesaur al lui.

Manșomul maghiarizării în atât stăpânește capetele conducătorilor statului, în cât nici cele mai nobile instituțiuni n'au putut fi scapate de aceasta cangrenă. Azi școala se privesc ca cea mai comodă mijloc de maghiarizare. Școala, care are

mențiunea, de a răspândi lumina, adevărul și dreptatea, să fie constrânsă? E ceva de necrezut! D'apoi că întâi școala e chemată a combate această din toate puterile lor, ce i-se pun înainte scopul adevărat. Chemarea școlăiei nu e maghiarizarea, ci creșterea oamenilor deștepti, cu judecată curată și morală. Ear această se poate face și ajunge atunci, când școala se pune pe baza științelor adevărate, din care isvoresc morale. Și toți cei-ce lucră contra acestui scop, sunt cei mai mari dușmani ai poporului și atentează la existența statului!

Școala are de scop a crește oamenii pricepuți și onorabili. Acesta este scopul ei. Dacă nu dăm însă seama de lucrurile ei, săvârșite până aici, aceste nu ne mulțumesc de loc. Și cauza o aflăm în locul prim, în întocmirea lor. Materialul de învățământ trece peste puterile școlăiei. Și cu învățământul să fie mai mare, s'au pus prin lege un nou material de predare; predarea limbii maghiare.

E lege și trebuie să ne supunem legii. De cât îngrunat, că proștea școlăiei și mai tare s'au îngrunat. Proștea ei e și mai nesigur, ear scopul e edificat pe nisip!

E ori nu folositor, asta e altă chestiune. Dela învățământ să cere progres, și căci în cas contrar e amenințat cu pierderea postului. El, s'ermanul, se află între ciocan și mcișcă și trebuie să slujască la doi domni...

Ne-am plâns și ne plângem, că morala în general, lasă foarte mult de dorit. Și ne place a arunca această scaderă numai în sarcina școlăiei. Uităm însă, ear de altă parte nu ținem cont de scaderile societății, în care se încirte și trăiește omul. Și ce să zicem atunci, când însuși conducătorii statului lucră în această direcție? Căci morala e aceea, când pretinde dela elevul acela să se lapede de limba și neamul său? Ce să naște în inima și sufletul lor când ved, că cei chemați a-lăpăra și a le face dreptate, însuși pun la cale nedreptatea? Cum își vor explica ei *îmbirea de-apropelul*, ce o învață zi de zi în școală?

Școala maghiarizării e un morbid cunoaște, ca aceasta e imposibilitate în țara noastră. Ear a susținea contrariul, înseamnă a căra apă cu ciurul!

E trist și dureros că e așa. Și mai dureros e că va trebui mult să treacă la mijloc, până când și stăpânitorii noștri își vor da cu capul de grindă, ca să vadă și înțelegă, cât de greșită și fără de scop a fost procedura lor!

Formele economiei.

— După Weber—Schwabe. —

În vechime oamenii erau conduși de principiu, de a se folosi de toate produsele pământului, ear a din parte-și însă nu au încercat nimic, spre a produce din nou bunurile consumate. Trăiau ca animalele, fără a se îngriji de ziua de mâine, până ce populațiunea tot mai numeroasă și scăderea mijloacelor de trai i-a constrâns, să muncească și din puterile proprii pentru trebuințele zilnice.

Oamenii cei mai (antici) vechi erau *vânători și pescari* și în era de peatră esclusiv, numai această formă a economiei a dominat. Viața socială a omului — pe lângă stările de atunci — era pe grupul cel mai inferior posibil, basupunând această formă a economiei, basupunând vânătoarea și pescăria un teritor estins, ce se mărginea la cea mai restrânsă economie *familiară*. Deja membrii familiilor mai îndepărtate s'au despărțit de oială spre a-și asigura împlini trebuințele de trai. Înmulțirea progresivă a populației foarte de timpuriu dorița, de a lua în posesiune și alte de economie. Deja era neolitică araturatecui nu mai era în stare de a și-le trecerea dela consumarea exclusivă la producerea acestora, s'au ivit o clasă deosebită de oameni nu se mie comercianți, care a întreprins lăfăria vânătoarei, și fost constrâns să îmblăndească și să țină în apropierea casei ar avut necesitate de trei lucruri și anume malele, care aveau menirea de a acoperi căi sigure, comunicație repede și ieftină, tiv apoi în timpul acela primele dobitoare a ferit atate pe reciprocă înțelegere li-șă, care și avea validitatea numai din s'au în cas.

Cu timpul nu să mai îndestuliră oamenii cu schimbarea reciprocă a produselor naturale. Cu înaintarea omului în epoca *maghiarizării* și a economiei așezate de *maghiarizării*, i-s'au sporit trebuințele precum dorița, de a lua în posesiune și alte de economie. Deja era neolitică araturatecui nu mai era în stare de a și-le trecerea dela consumarea exclusivă la producerea acestora, s'au ivit o clasă deosebită de oameni nu se mie comercianți, care a întreprins lăfăria vânătoarei, și fost constrâns să îmblăndească și să țină în apropierea casei ar avut necesitate de trei lucruri și anume malele, care aveau menirea de a acoperi căi sigure, comunicație repede și ieftină, tiv apoi în timpul acela primele dobitoare a ferit atate pe reciprocă înțelegere li-șă, care și avea validitatea numai din s'au în cas.

lor la *prăsierea* conștientă, la creșterea cât se poate de bună a vitelor, din consumator adevărat s'au desvoltat producătorii.

Pașul hotărîtor în schimbarea metodelor de economie l-a făcut pe omul neolitic atunci, când a trecut dela sămănatul plantelor, cari serveau nutrețul vitei — la sămănatul cerealelor spre acoperirea trebuințelor sale și ale familiei, prețind puterea nutritivă a alimentelor de plante egal cu cea a alimentelor de carne, folosite exclusiv până aci. Pe cât se estind informațiunile noastre istorice, toate popoarele culturale ale lumii vechi au făcut acest paș hotărîtor cu mult înainte de timpul acela, dela care putem vorbi despre o istorie proprie. Cu trecerea aceasta s'au întemplat totodată și consolidarea mai tare a omeniilor în întregimii economice mai mari. De oare-ce familii în sine nu a mai putut griji toate trebuințele sale și nici nu și-a mai putut asigura averea, deja între prăsierea de vite s'au unit mai târziu familii, spre a munci laolaltă. Mai târziu s'au unit toate familiile într'o unitate mai mare (popor) în cadrul căruia se schimbau averile iară singuraticul a devenit dependent dela poporul său. Plugăritul de venit acu forma cea mai însemnată a economiei, care însemnate și-a păstrat-o și până azi — doar în unele simple, egale mai la toate țăările în era lor de copilărie s'au desvoltat mai departe până la cea mai fină și mai precisă specializare și aplicare la împrejurările locale.

Sămănatul nutrețului și a cerealelor, ca urmarea mai de aproape a adus cu sine perfecționarea instrumentelor trebuincioase la ocupațiunea aceasta, care a promovat totodată și înțărirea culturii. Prăsierea de vite locuia în peștera sa, plugăritul însă și-a edificat casă din lemn și peatră și — deja din progresul acesta vedem, că se ivesc *meseria*. Cu lățirea plugăritului gradat s'au ivit și lipsa cu tot mai multe instrumente de deosebite forme și soiuri. Lucrul casnic nu mai putu acoperi trebuințele și astfel s'au deprins oamenii (meseriași) cari pregăteau instrumentele (meseriași) aduceau în circulație între ceia-ce aveau trebuință de ele, mai târziu apoi numai se îngrijeau de pregătirea instrumentelor și a altor articole trebuincioase, rezervând sie-și numai vinderea acestora.

Astfel s'au desvoltat *comerciu*. Natural, bui dintre un obiect și altul numai la schimb practica cu obiecte mai puțin, de oare-ce trebuințele încă nu erau atât de mari și numeroase.

Specializarea și perfecționarea conținutului de o parte, iar pe de altă parte trebuințele, ce se tot înmulțeau, au desvoltat mai departe *comerciu*. Pe lângă comercianții, cari mic să ivesc comercianții cei mici, cari vedeau pe cei mici cu produsele trebuincioase, s'au ivit așa dară ca un nou membru între producător și consumator până ce s'au produs pe întreaga suprafață a pământului un schimb de marfă ajgându-și culmea desvoltării schimbului asta în *comerciu universal* de azi. Cu sdiul acesta din urma stă în strînsă legătură și trecerea omeniilor la economia *universală*, singuraticul nu mai atîrnă dela strea națiunii sale, ci dela producțiunile șprețului universal.

Formele, în cari s'au desvoltat *comerciu* sunt următoarele:

Forma originală a fost *schimbul*, cum practicează și azi la cele mai multe popoare s'abatece O unitate de valoare, care fi avut pentru întregii omenii, și același et, încă nu era recunoscută; circulașă erilor s'au basat pe reciproca înțelegere li-șă, care și avea validitatea numai din s'au în cas.

Cu timpul nu să mai îndestuliră oamenii cu schimbarea reciprocă a produselor naturale. Cu înaintarea omului în epoca *maghiarizării* și a economiei așezate de *maghiarizării*, i-s'au sporit trebuințele precum dorița, de a lua în posesiune și alte de economie. Deja era neolitică araturatecui nu mai era în stare de a și-le trecerea dela consumarea exclusivă la producerea acestora, s'au ivit o clasă deosebită de oameni nu se mie comercianți, care a întreprins lăfăria vânătoarei, și fost constrâns să îmblăndească și să țină în apropierea casei ar avut necesitate de trei lucruri și anume malele, care aveau menirea de a acoperi căi sigure, comunicație repede și ieftină, tiv apoi în timpul acela primele dobitoare a ferit atate pe reciprocă înțelegere li-șă, care și avea validitatea numai din s'au în cas.

Astfel s'au născut *banul*. Pe lângă banca de gaoace de scoică (kauri) usitat în Africa și banul de peatră a insulelor Caroline, în vechime de unitate mai peștea și sigur, pe cât s'au potențat în tot vira cornută era cunoscută. Din peștea și îngrijirea prăsiitorului. Astfel a *Romanii* încă să folosească de aceasta *meseria*, după-cum arată și numirea pecunia,

peculium — ban dela pecus vita. Deja în era de bronz apar însă darăbe de metal ca mijloc de schimb, la încep de numai cântărite (ruz) mai târziu și în formă de moneta. Cu timpul, moneta, bătută din aur, argint și aramă (mai nou din nickel) a devenit singurul mijloc recunoscut de solvire, valoarea intactă a banului consista în raportul reciproc și strict precizat al metalelor nobile și în regia de moneta a singuraticilor state, în urmă căreia își rezervă statul dreptul exclusiv al baterii de bani, garantează pentru întregimea pondului și întregirea cu autoritatea proprie pe lângă siguranța schimbului.

Comerciu universal, ce-i drept s'au oprit la unitatea banului de metal, dar în aplicarea mijloacelor noue de schimb a trecut departe de aceste. Spre a evita deosebita solvirele transmarine transporturile de bani pe cât de primejdioase pe atât și de costisitoare, au fost avasate la aplicarea cambilor și a mandatelor de bani, despre cari să zice, ca ar fi fost cunoscute deja și babylonienilor. Praca această să basează pe împrejurarea aceea, că singuraticii își acorda reciproc încredere (și dau credit) și prin această ușurează și pentru sine, dar și pentru străini comunicația. Tot procedura aceasta au introdus-o și singuraticile state, când cu scopul de a reține banurile de metal în țară i-au strins la oală și în schimb au emis bani de hârtie cu un curs de valoare forțat.

Augustin Ghilețan.

Mijloace de înaintare.

— Conferența populară. —

Poporul român în calea lungi sale vieți a avut scurte momente de odihnă. Pedecă mari a trebuit să înlăture și greutăți nenumerate să învingă, ca să poată străbate în cursul și astfel veacuri.

A trebuit să țină vitejește pept la groaznice vijelii, cari voiau să-l vînture de pe fața pământului. A trebuit să lupte luptă uriașă. A trebuit să ude cu lacrimi amare, să stropească cu sudori de sânge fie-care brazdă a pământului, a moșiei, ce a locuit-o și-o până astăzi.

Când poporul năvălitorilor venia pustiind tot ce-i stătea în cale, scapare și-a căutat în codrul cu frunza verde, în ascunzătorile munților și văilor. Așa și-a mântuit viața.

Scut al vieții sale sufletești i-a fost *limba-i dulce și frumoasă*, moștenită dela părinți. Armă i-a fost *sfântă cruce*, dar dela Dumnezeu! Cu aceste și-a scapat comorile de viață sufletească.

A înfruntat cu bărbăție toate vijelii timpurilor vitrege prin puterea-i de viață fără seamăn, încât el stă și azi pe aceste plaiuri, obosit poate năcăjit și amar, dar nebiruit!

Putere-ai de viață n'a slăbit n'a amorțit în el nici odată!

Atunci, când călcat a fost în picioare, dript și strins în fierele robiei, el la cel dintâiu semn de desrobire s'au sculat a scuturat lanțele cel țineau încătușat și cu nestinsa-i putere de viață ce-i încălzea peptul, *viața și libertate* a cerut.

Astăzi poporul român încă tot cere viață și libertate și nu conținește a munci și lupta, pentru a și le asigura.

Ca să și le asigure trebuie să lupte din greu, căci astăzi modul de luptă s'au schimbat. Armele s'au perfecționat.

Poporul român trebuie să țină seama de această schimbare și perfecționare. Astăzi pe lângă puterea de viață pe lângă bărbăție cere iscusință și trezvie, se cere multă învățatură și multe cunoștințe.

Astăzi pe terenul de luptă al popoarelor cultura și munca pot singure eși biruitoare!

Cultura și munca, eată spre ce trebuie să tindem!

Asupra mijloacelor de înaintare în cultură și muncă a poporului nos-

tru voesc să vă vorbesc. Vă rog să mă ascultați cu bunăvoință, cu care am scris aceasta!

In vreme scurtă, de când poporul nostru a apucat să aibe puțin răgaz, el a căutat să își întărească așezăminte, cari îi asigură în prima linie trănicia, viitorul, și-l pot sigur mântui: *biserica și școala națională.*

Pentru aceste două așezăminte el a jertfit mult, dar n'a jertfit încă destul. El mai trebuie să jertfească pentru dînsele.

Trebuie să jertfească mult încă, ca să le întărească, căci întărirea acestor două așezăminte de credință și cultură înseamnă întărirea poporului nostru în lupta vieții.

Biserica drept credincioasă a lui Cristos, a cărei armă de biruință este s. cruce, apără pe credincioșii sei de toate relele morale prin îndemnul ei în virtutea credinței, nădejdei și dragostei creștine, în viața curată și cumpătată și le asigură fericirea vremelnică și vecnică.

Școala națională, păstrează limba maicei, pe care deodată cu laptele din pept a supt-o de pe buzele părinților cu care a fost desmerdat în leagăn, cu a cărei accente dulci și melodioase s'a jucat ca copil, a crescut ca tânăr și s'a făcut bărbat, care a fost predată cu stințenie din generație în generație ca scumpă moștenire urmașilor: această școală cultivă poporul nostru și îl apără ființa de înriuririle străine.

În cercul acestor două așezăminte *datinele-i bune, portul mândru, cinstea și omenia Românilor* se păstrează în curățenia lor.

Pe lângă aceste două mari așezăminte, în scurtul timp de răgaz, poporul nostru și-a întemeiat câteva așezăminte noi. După pilda altor popoare, cari au avut o soartă mai prielnică de dezvoltare, s'au pus temelii la câteva *așezăminte de cultură* între cari «Astra» ține locul întâi și *de economie*, pentru înaintarea poporului nostru în cultură și în ale economiei.

Dar așezămintele aceste noi n'au prins rădăcini în toate colțurile pământului românesc. Sub scutul lor nu cuprind decât o neînsemnată parte din fi și ficele poporului nostru.

E esplicabilă această stare. Ca o umbră neagră, ca o amintire urită din lunga-i suferință, i-a rămas poporului nostru indoiala și neîncrederea față de toate întreprinderile noi. Românul trage la indoială reușita ori cărei întreprinderi lui necunoscute. De aceea îl vedem stând locului, în nedumerire față de o inovație, ce-o încearcă alte popoare, până ce nu are dovezi sigure despre buna ei reușită. Așa apoi de regulă alte popoare îl previn și el rămâne înapoi, trăgând acela folos, ear el păgubind.

Românul a văzut în lunga-i pătenie, că el a fost mereu stors de alții, că el a muncit și trudit pentru-ca alții să tragă folosul din munca lui. De aceea până ce nu s'a convins, că munca lui nu va fi zădarnică, el nu începe să muncească.

Mai știe apoi că toate lucrurile în lume sunt schimbăcioase, că nu-i nimic statornic, că ce se face astăzi se schimbă mâine și el, trudit cum e, vre-a să-și cruțe osteneala zădarnică. Dacă se ostenește, vrea să-și guste rodurile ostenețelor sale. Vrea să trăiască mai liniștit, dorește tinea, de care n'a avut, parte măcar să meargă mai încet, dar sigur în calea sa.

(Va urma.)

Higiiena poporală.

Beuturi alcoolice.

Numim beuturi alcoolice ori spirtoase toate fluidele ce se câștigă prin fermentare sau dospire, prin care se naște spirt sau alcool. Aceste beuturi au puțină valoare nutritivă și sunt caracterizate prin efectul lor îmbătător și ațilător.

1. Berea se compune din apă, 1—5 la sută alcool, mult acid carbonic, puțin albumin și substanțe amare. Din toate speciile de beuturi spirtoase, berea se poate mai mult recomanda din cauza că ea conține mai puțin alcool și mai multe materii nutritive. După apă, recorește berea mai bine decât alte spirtoase. Materia nutritivă din bere este amidonul ce s'a primit din cerealele fermentate. Berea bine dospită, se recomandă femeilor lăptătoare pentru-că înmulțește laptele. Prin o ușoară iritațiune a renichilor și beșiciei, berea promovează urinarea. Ar fi bine că la poporul care bea mult vinars, cum e poporul nostru, să putem înlocui abuzul rachiiului introducând berea ușoară, carea dacă se bea cu cumpătare, face bine organismului. Abuzul berei lămpeste mintea, încarcă corpul cu o grăsime nesănătoasă (buzezeală) și îl predispune la trândăvie.

2. Vinul se compune din apă, alcool, tanin, zahăr, acizuri, săruri și oleiuri aromatice. Vinurile nouă și șampunea conțin și acid carbonic. Cătațimea alcoolului în vinurile de masă variază între 5—10 la sută. Vinul care conține mai mult alcool, trece de vin «tare» (vin de desert). Vinul provoacă o circulațiune mai repede a sângelui grăbește cursul economiei animalice, înaltă puterea imaginatoare și «velește inima omului» precum zice scriptura. Este recomandabilă beutura asta în măsură cumpătată, totdeauna după mâncăruri grase, fiind-că alcoolul vinului disolvă grăsimile intrate în stomac și astfel înlesnește absorberea lor în sânge.

Vinul roșu (negru) care conține mult alcool și cu deosebire mult tanin se bea cu efect ca medicament în timpuri epidemice. Vinul bun vechiu înmulțit cu apă se dă reconvașențelor cu bun rezultat. Vinurile falsificate, precum și celea curate în măsură necumpătată provoacă beția, carea vatămă și netatea și degradă pe om la dobitoc.

Vinarsul (rachiu). Din toate beuturile alcoolice, vinarsul cuprinde mult alcool: dela 18—60 la sută. Aceasta însușire îl face vătămător și netățit. Efectele vătămătoare cresc în proporțiunea gradului de tărie a rachiiului. Și deoarece-ce valoare nutritivă rachiu n'ar deloc, întrebuițarea acestor beuturi numai în formă de medicament se poate scuza. Pentru etatea fraged rachiu este o adevărată otravă.

Efectele vinarsului sunt foarte vătămătoare. Nu este nici un organism care să nu suferă de reaua înriurire a vinarsului, dacă se bea din datinile ori patimă. — Sistemul circulațiunii e în o stare de agitațiune febrilă și apoi slăbită. Inima perde din elasticitate musculaturii sale, și în locul brelor musculare, pe păreții inimii așează straturi de grăsime bucedă. Asemenea inimii au să suferă toate vasele de sânge. Insuși sângele perde din temperaturatură sa normală, căci rachiu deși la moment produce o căldură în stomac, mai târziu micșorează căldura animalică în mod foarte simțitor. — Stomachul și intestinele la bețivii din această categorie se găsește totdeauna în o stare afectată de catar, din care pricină ei de regulă pățimesc de lipsa poștei de mâncare, apoi junghiuri

stomac, închiere, cancer (rac) scl. — Și mai mult are să suferă ficatul, deoarece-ce își perde substanța normală, care, devine înlocuită cu o grăsime morbicioasă ce nu poate împlini chemarea acestui organ esențial. — Aceeași soartă au și renichii, cari împreună cu beșica urinei curând degenerază. — Plămânii fiind organul unde se petrece oxidațiunea s'au arderea alcoolului, e prea natural că prin acest proces repede de oxidare au să suferă toate căile respirațiunii. Beșicuțele de aer își perd elasticitatea, și se dă naștere la felurite suferințe de pept. Respirațiunea devine din ce în ce mai grea în fine cugenează masa plămânilor și se încheie în om înfricoșata ofiică.

O boală specială a bețivilor de rachiu este «delirul sau tremurul bețivilor». Aceasta boală, caracteristică bețivilor pățimași, consistă în totala șguduire a sistemului nervos. Creerii sunt alterații, funcțiunile intelectuale turburate. Nervii, atât cei motori cât și cei sensitivi, atacați de aceasta boală numită și «alcoholism», nu împlinesc funcțiunile lor în ordine normală. Măinile și picioarele devin tremurătoare, asemenea și buzele, de aici vorbirea neînțeleasă. În paroxisumul lor (când îi ală) unii devin melancolici, alții furioși, cuprinși de visiuni și halucinațiuni (năluci). Delirul bețivilor se ivește sau singur, sau complicat cu alte boale. Câte-odată n'are lungă durată dar dacă beția se continuă, alcoholismul se repelează și să termină cu nebulie și în fine cu moarte.

(Va urma.)

Partea economică.

Tirgul produselor în Budapesta.

În tîrgul internațional de grâne s'a făcut puțină schimbare. O mare cantitate de grâne din Rusia și Statele Balcanice, ceea-ce a făcut, ca și America să scadă prețurile granelor, căci de-a face concurență acestor importuri, este peste puțină. Recolta în America a fost anul acesta cu puțin mai slabă, ca anul trecut. Statele balcanice se nisuesc a-și eloca prisosul. Din România atâtea bucate s'au importat pe piața din Antverp, că vinderea lor întîmpină greutăți. Pe piețele engleze încă au sosit multe bucate din India. În Franția comerțul cu bucate e liniștit, pe când în Germania el a luat un avînt mare. Pe piața din Budapesta săptămîna întregă a fost puțină căutare. — Prețul grăului a scăzut cu 2 cor. 25 fil. Morile s'au obținut dela cumpărări. Totuși s'au vîndut circa 100.000 m. m. — Sécara s'au vîndut circa 15 16 mil m. m. cu un preț mijlociu de cor. 6-10—6-20. — Orzul a avut o trecere bună, mai ales cel de séménță. Prețul s'a urcat la cor. 5-45—5-60. — Ovésul s'a vîndut pe un preț mijlociu de cor. 5-60. Abia au trecut câte-va mil m. Cucuruzul a scăzut în preț, care a ajuns la cor. 6-10—6-15. — Făina încă n'a avut căutare. Morile din acest motiv și-au scărițat prețurile cu 10—20 fileri.

Starea sămănturilor și a economiei de timp în Ungaria.

În partea a doua a lunii Septemvrie timpul a fost de obște uscat afară de câteva nopți reci. În unele părți au fost și timp și căratul recoltelor: dimpotivă în urma uscăciunii pămîntului aratul și sămăntatul în multe locuri nu s'a putut face. Din multe locuri s'a vestit sporirea șoarecilor. Dintre soiurile de cereale tomatice sácara s'a fost în partea cea mai mare sămănată și el-colea a și răsărit bine. Cele mai multe sămănturi de rapiță în urma uscăciunii sunt cărate și numai ici-colea sunt în stare mulțumitoare.

Cucuruzul s'a copt în partea cea mai mare a țării și în multe locuri culesul s'a călșit. Recolta nu coresponde pretotindenișteptărilor și de obște e mijlocie.

Crumpenii tomatice în partea cea mai mare au rămas mici și rezultatele recoltei s'au înt foarte deosebite. De obște recolta e mijlocie și submijlocie.

Legumile și păstăioasele s'au recoltat. Lăsebitel soiuri de varză au rămas puțin

desvoltate din pricina secetei și deosebite insecte le-au pricinuit stricăciuni.

Nopți de zahăr și de nutreț au rămas îndărăpt și ei în urma secetei. Resultatul cantitativ este indostulitor, cel calitativ e bun.

Cea din urmă cosire a trifoiului și a luțernei pe lângă toată seceta ce a domnit, a dat în multe locuri rezultat bun, în deosebi în privința calitativă. Otavă în livezi a fost puțină, dar bună. Pășune pentru vite este de tot puțină.

Seceta a favorizat coacerea strugurilor. Recolta în privința cantitativă este de obște slabă sau mijlocie, calitatea însă e bună pretotindeniș. În locurile așezate oamenii se plîng asupra putrezirii strugurilor.

Prunele au dat recoltă bogată, merele și perele recoltă mijlocie, nucile recoltă slabă.

Felurimî.

Industria lăptăriei în republica Argentina. — «L'Agriculture moderne» dă după «Journal of the Argentine Agricultural Society» următoarele amănunte: Sunt în Argentina opt milioane de vaci de lapte. Exportul untului merge crescînd repede, pentru că, în privința calității, untul acesta bate pe cel rusesc, canadian și australian. În piețele Europei și-a câștigat rangul al doilea. Exportul de unt e nou, abia a început de patru ani și totuși a făcut progrese însemnate. Prețul unei vaci de lapte e acolo 100—170 de lei, după laptele cât dă, iar pe producători laptele îi costă litrul numai 3 centimi. Vacile bătrîne le îngrășă și le taie. În 1897 s'au tăiat 177,292, în 1898, în 1898. 120,745, în 1899 160,308, în 1899, 153,420, în 1901, 178,228, în 1902, 267,763.

Pompe de stins focul tot-deauna gata. — Căpitanul Bunell din Rochelle, a născocit, mai de mult, o pompă de stins focul, în care lucrează, ca putere aruncătoare de apă, acidul carbonic liquid. Mașina cuprinde 300 de litri de apă, care poate fi aruncată până la 14 metri de înălțime sau până la 20 de metri orizontal, prin o deschidere de 10 milimetri la gura țevii pompei. Acidul carbonic liquid se alină în două rezervoare. Acest aparat se întrebuițază în multe țări din Europa și e un înlocuitor foarte ingenios al pompei cu aburi. Folosul e că se poate în grabă ataca focul la începutul lui. Se înțeleg că, dacă acidul carbonic liquid ar putea să se amestece în apa aruncată, efectul ar fi și mai bun ar fi în adevăr un mijloc chimic de-a stinge focul.

Școala noastră confesională. Dacă călătorești prin satele noastre românești dai cu ochii de niște case — dacă mai merită numele acesta — pe jumătate descoperite, cu pereții deslipiți, cu fereștile sparte infundate cu hârtie, cu ușile crepate prin care țiuie vîntul; case, în cari recunoaști tipul școlii noastre confesionale.

În jurul școlii același tablou. Un grajd sau o șură, cari abiași mai țin echilibrul o fântână hodorogită cu cumpenă și aceia putredă și frîntă. Ear garduri... lucru de prisos ca pentru cei din Sărăceni.

Să pășesti înăuntru școlii tabloul devine și mai trist. Dascălul acest apostol al culturii oșlit în floarea vîstei, căruia de pe față îi cetești suferința. Asprimea vremii i-a lăsat urme adînci pe față, necazurile și suferințele i-a stors orice ambiție. De vîncuri el a rămas același. Vîzîndu-l la olaltă cu copiii poporului nu știi pe care să compătimesți mai mult: pe dascălul îmbătrînit fără vreme, cu surtucul rupt în coate: ori pe copiii galbeni în față, murdari și ruși ca vai de ei!

Cînd vezi școlile noastre în așa stare și te gîndești la școlile din Austria ori din Germania îți vine într'adevăr să plîngi. Acolo școlile ca niște palaturi — la noi niște hurube părăginite. Acolo ordine, curățenie și lumină intrupată — la noi risipeală, murdărie și întunecet beznă.

Doamne, cînd vom alerga cu toții, cu dragoste și bucurie la școală? Cînd vom ajunge ca din hurubele de astăzi să ridicăm adevărate școli fiilor noștri, unde ordinea, curățenia și lumina să fie în cea mai perfectă armonie.

Cînd?...

Rossia Septemvrie 1903.

I. Stanca
inv.

Criza a mai crescut!

Criza a mai crescut, — eată șiirea mistă pentru Ungurii cari d'atâtea luni nu vor să înțeleagă că nici tronul nici amala nu stă mai pe jos de puterea lor.

Din Budapesta a sosit adică azi dimineață știrea următoare:

„Intâmplările sunt mai îngrijitoare decât ar fi putut să prorocească chiar cel care toate le vede în negru. M. Sa n'a primit nimic din programul militar a călăuzit de comisia de 9 (în care era *Stell, Apponyi, Tisza și alți șese*) emisă de partidul liberal, ci așa zicând a tras cu creionul roșu peste întreg acest operat. Chiar și câte pusesse în vedere, cu graiu viu, lui Lukács, nu mai vrea să dea.

Se crede că ori se va spune deci Dieta voinții prea malte, ori va fi trimisă acasă și teara va fi cărmuită și fără țietă.

Eată ce pot păți Ungurii cari d'atâtea vreme se trag în degete cu Tronul.

Acțiune și consecuență.

— Dela raportorul nostru special. —

Sofia, 20 Oct. 1903.

În Macedonia se observă din partea insurgenților un fel de neactivitate. Atât mai activi au devenit însă Turcii. Noile propuneri austro-ruse au produs asupra guvernului turcesc multă supărare; vedându-se strămtorați de toate părțile, s'au pus Turcii din adins pe lucru. Ei știu foarte bine, că controlul în Macedonia, de care vorbesc notele guvernului rusesc și austriac, ar fi foc în spatele lor. De altă parte Bulgaria, a trimis la Constantinopol un om simpatetic Sultanului, ceea ce dovedește că și Bulgaria se gândește la pace.

Compania de soldați, care a trecut frontiera bulgară la Caramanița, a fost pedepsită. Atât Sultanul cât și diferite comitete de ajutorare din Bulgaria au daruit sume însemnate pentru clădirea bisericilor și școalelor ruinate și pentru ajutorarea celor lipsiți din Macedonia. Guvernul turcesc a dat ordin să se întoarcă la căminul lor toți cei refugiați, asigurându-i că nu li-se va face nici un rău.

Cu toate aceste se vede că Turcia nu iartă din inimă pe micul ei dușman. De câteva zile a trecut din nou frontiera bulgară în apropiere de Camocof, o companie de soldați turci, care urmărea o bandă de insurgenți. O telegramă din Constantinopol spune că la Bitolia au fost judecați vre-o 300 de bulgari (dintre cei 650 aflați vinovați) mulți au fost expulsați în Asia-mică. Comerțul între Bulgaria și Turcia de-înțetot mai puțin animat în urma și-cănelor turcești (frica de ciună, — dar mai cu seamă de dinamita).

Deși întemplările sunt atât de contrariate, se zice că ambele țeri au concediat mulți rezerviști, încetând mobilizările. Ministrul de interne al Bulgariei, Petkof a zis în vorbirea sa dela Filipopol (înută în vederea alegerilor, că periclitul unui război a trecut și se poate aștepta un viitor mai bun.

Dar toate aceste nu sunt încă dovezi că cele începute vor duce la bun sfârșit, când știm cât de mult atârna lucrul de la Bulgaria. Adevărat că guvernul actual e pentru o bună înțelegere cu Turcia. Însă tocmai viitorul acestui guvern e foarte nesigur. Suntem în apropierea alegerilor. Opoziția face mari eforturi, chiar și materiale, ca să poată răsturna guvernul. S'a întâmplat până acum două conflicte sângeroase între opoziție și partidul guvernamental unul la Tirnova și altul la Stava — Zagora. Special cel din urmă arată în ce mod lucrează guvernul pen-

tru reușita sa. Fostul Ministru Danef, care voia să agite spiritele contra guvernului a fost reușit de grupul stambulovist. În indesuiala ce s'a născut la gară, a căpătat și el vre-o câte-va lovituri de ciomag peste spate. Tot timpul n'a isprăvit nimic: la plecare i-a zis un insurgent: Dta ai exploatat ehestia macedoneană și ai disolvat comitetele! Danef i-a respuns; Aceasta nu treaba ta. Apoi s'a născut altă pâruială, au fost mai mulți oameni ușor răniți.

Cu ocaziunea alegerilor vom avea în toată țara mari ferberii, se prevedea chiar conflicte sângeroase, deși guvernul face mari eforturi pentru a împedea relele și zice că ar dori alegeri libere.

Convocare.

Fiind congregația comitatului Aradului convocată în adunare ordinară de toamnă pe ziua de Miercuri 4 Noembrie n., orele 9 a. m., rugăm pe toți membrii români ai congregației să se prezinte negreșit la sedință. Aceasta cu atât mai osebii, cu cât în chestii importante trebuie să ne spunem cuvântul și să ne presintăm cu toată demnitatea.

În preseara adunării se va ține sfat prealabil, la otelul »Vass.«

Arad, Octombrie 1903.

Russu Șirianu, M. Velicin,
secretar. president.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 23 Octombrie n. 1903.

— **Maiestatea Sa la Drezda.** Se depeșează din Viena, că Maiestatea Sa Regele nostru, va visita pe Regele Saxoniei în Drezda. Timpul încă nu e hotărât, numai atât e sigur, că înainte de a reda visita la Londra, va merge la Drezda.

— **Știri personale.** Dl. George Feier, avocat în Boros-Ineu, sosind la Sibiu pentru a lua parte la desbaterile congresului național bisericesc, spre regretul tuturor s'a bolnăvit rău. Acum însă, restim cu bucurie, este înafară de ori-ce primejdie și peste câte-va zile se va putea întoarce acasă.

— **Deținerea d-nei Szelle.** Fischer Margit, soția vestitului avocat din Arad Szelle József, care după nenumărate escrocherii săvârșite în Arad a fugit, — eră a fost deținută. Deținerea asta a făcut în orașul întreg senzație mare. Cauza deținerii e, că d-na Szelle își ceruș pașaport pentru străinătate, ceea-ce trezise bănuiala procuraturii că vrea să fugă și ea. Judele de instrucție a respins cererea procurorului ca d-na Szelle să fie deținută, senatul de punere sub acuză, a ordonat-o însă.

— **Țarul sub anatemă.** Se vestește din Odesa că patriarcul suprem al Armenilor Mkrtici din Tiflis, la un serviciu divin public, a anatemisat pe Țar și pe guvernul rusesc, pentru-că guvernul cu aprobarea Țarului a confiscat averile bisericii armene de peste 300 milioane ruble.

— **Reuniune de muzică și cântări în Arad.** Allam cu cu plăcere, că între inteligența română s'a pornit mișcare, de-a întâia și în Arad o reuniune de muzică și cântări. Realizarea acestei idei frumoașe înaintea cu pași grabnici, așa încât în curând se vor putea deja începe probe.

— **„Valahii împărțese pământurile“.** Într'un sat, lângă Cluj, românii s'au adunat la stat.

— Împăratul e cu noi! — zice unul.
— Pământul maghiarilor va fi al nostru!
— altul.

— Eu voi lua pământurile domniei!
— adoagă al treilea, cel mai bogat dintre toți.

— Ce, tu vrei pământurile domniei? N'ai de-ajuns? Nouă ce ne va rămânea?
— se răstiră ceilalți către el.

Din vorbă în vorbă ajung la pâruială, Urmarea a fost că cel care voise pământ-

urile domniei, rămase lat-întins. Așa s'a sfârșit împărțiala pământurilor maghiare — serie „Hazánk“ în numărul seu din urmă.

Toate ar fi cum ar fi, și n'am avea nimic de observat, dacă istoria n'ar fi prea veche și — maghiară. Pâruiala asta s'a întimplat nu între Români, ci între Secui, cari vând chipul lunii ogindându-se în apă și crezând că luna a căzut de pe cer voiau s'o ridice, intrând în apă, o făcură tulbure — și luna era pe cer! Toți își revendică dreptul d'a li ridicat luna din apă, și din vorbă în vorbă ajunseră la pâruială, de care ne povestește „H—k“.

— **Ce viteji!** Percionații dela „Független Magyarorszag“ sunt strașnici. Superați de o veste că Românii ar fi ținut în Sibiu conferență din care ar fi dat însărcinare lui Vlad, să vorbească în Dietă în numele Românilor încontra aspirațiilor naționale ungurești, eată cât de cu minte seriu:

„N'aveni multe de zis. Numai atâtea, că dacă în Dietă va ceteza să vorbească încontra aspirațiilor naționale maghiare, o poate păți. Asta e o curată trădare de patrie. Ear parlamentul maghiar — imunitate încoaci, imunitate încoaci — nu e asilul trădătorilor de patrie. Va fi bine deci, să bage de seama. De Dietă e foarte aproape — Dunărea. — Ai, weh! Ce viteji! Câți sunteți?”

— **Alegere de preot.** Duminecă la 25 Septembrie s. v. a. e s'a făcut alegerea de preot în comuna Unip. — protopop. Buzias. Alegerea a fost presidată cu tact de Prea On. Dmn. protopop. Ioan Pepa și a decurs în ordine exemplară fiind ales cu majoritate absolută a voturilor inteligentul clerie absoluit Iuliu Gramic din Caransebeș. — Felicitările noastre!

— **Ospitalitatea moților.** Un maghiar care zilele acestea a călătorit prin Munții-Apuseni, pe la Găina, își publică în „Egyetértés“ de Sâmbătă impresiunile de călătorie, constatând că „nici-odată o mai mare liniște printre Români nu a fost, ca acum“ (cum stăm deci cu știrile alarmante despre pregătirile de revoluție, debitate de presa maghiară? — Red) și zicând, că moșii nu numai nu au intenții rele față cu maghiarii, ci din contră, sunt de o rară ospitalitate. Dovadă la aceasta, spune că în călătoria sa prin munți, în o comună l'a ieșit în cale un moț cu o pălărie plină de mere frumoase, pe cari l'-ea înbiat gratis, și tot astfel i-s'a întimplat cu un alt moț cu care se întâlnise, constatând că o astfel de ospitalitate rar să se găsească prin ținuturile locuite de maghiari. Tot cu aluziune la știrile de revoluție zice acest domn maghiar (păcat că nu și-a publicat și numele!) că dacă moșii scoboară dela munte spre câmpie, o fac aceasta, ca să-și vândă ciuberele și cercurile, din cari își susțin amărâta viață.

— **Un mare filantrop.** Cum se raportează din Varșovia, un comerciant din Moscva, stăpân pe avere de multe milioane, a făcut o fundațiune de patru milioane de ruble (cam 5 milioane și 640 mii în valoare de coroane), din venitele căreia să fie ajutoarați comercianții și impiegaii caselor de comerț ajunși în miserie.

— **Prețul sângelui.** Un ziar din Viena, trage vârlul de pe o parte până-acum necunoscută a omorului din 12 Iunie din Belgrad, care pune în lumină și mai bestială pe făptuitorii crimei. Desvelirea asta, scoboară foarte jos „nimbul“ în care, s'au îmbrăcat soldații criminali și dovedește natura „motivelor naționale“ cari au necesitat omorul ordinar. După foata din Viena, oficerii cari au comis Regicidiul au fost plătiți. Un individ cu n mele Thomas Hadzsi, cumnatul fostului regent Ristic, i-a angajat unul câte unul pe conjurați, dar n'a avut de cât puțin bani și astfel numai pe Naumovici l'a putut esconteta înainte. Naumovici, căruia Regele Alexandru nu cu mult înainte îi dase 8000 de franci pentru arangierea datoriilor sale, a cerut 24.000 ca să-și plătească și restul datoriilor. Thomas i-a predat suma cu promisiunea că după executarea faptului va mai primi încă-odată atâtea. Pe ministru de război Pavlovici l'au omorât în fatala noapte numai pentru-că ucigașii știau că în cassa ministerului de război este o sumă mai mare în numerar. Din suma asta au plătit pe ucigașii perechi regale. Și au mai căpătat afară de colonelul Naumovici, care n'a putut căpăta mai mult pentru-că a fost omorât de propria dinamită pe care a pus-o ca să distrugă ușile dela dormitor. Colonelul Masin 30.000 franci, vice-colonelul Masic 24.000, colonelul Sobrevici, care mai pe urmă a devenit ministru de război 24.000, căpitanul Zsifkovic 12.000, căpitanul gardei, Ljubakostic 24.000. Avakumovici care a fost asemenea câștigat de conjurați în schim-

bul sumei de 50.000 franci, s'a obligat, a se pune în fruntea guvernului provisor, s'apoi să pună sumele acestea ear la loc din fondul de dispoziții. Colonelul Popovici care n'a căpătat bani, i-s'a făgăduit că-l vor face prim-adjutant. Oficerii mai tineri cari au luat parte activă la omor, au căpătat sume dela 2000 până la câte 5000 franci. Tot laolaltă la vre-o 300.000 a costat prețul sângelui. Regele Petru a știut despre lucrurile acestea numai după-ce guvernul revoluționar a abzis și a dat so-coata fondului de dispoziții.

— **Din diecesa episcopului Szabó.** Absolvenții preparandiei din Gherla ies în vicață fără să cunoască cum se cade limba română. În tipic de loc nu-s orientați, fiind-că nici profesorul nu-l știe. Tot ce știu învățătorii din tipic, știu dela cantorul din sat, sau din sârghiță privată. Cantul bisericesc (!!) și economia le predau niște profesori unguri, a căror limbă nu o înțeleg nici 10 %/0. Un absolvent din Gherla își răspunde zilele acestea: Nu aștepta dela noi mai mult dle, căci nu avem de unde să știm. Noi suntem mai înapoiati, decât absolvenții altor preparandii. Nu noi suntem însă de vină, ci aceia cari ne învață.

»Societate de lectură« nu există. Biblioteca e compusă din câte-va cărți vechi aruncate de »Măriile Sale« spre folosul preparanzilor. Nimeni însă nu le cetește, căci nu e cine să le deștepte, interesul. Ziare n'au de unde cetai.

»In ce privește cultura socială a elevilor, în punctul acesta stările din Gherla sunt deplorabile. Elevul când vede pe profesor fugi și se ascunde. Suburbiile Gherlei însă sunt pline de aventurile lor« — scrie corespondentul »Gazetei« din Brașov.

Prețul spiritului din Arad, 1 Octombrie.

Spirit rafinat, vânzare mare	118.—
„ „ „ mică	120.—
„ „ brut vânzare mare	116.—
„ „ „ mică	119.—
100 chilogramme borhot uscat	12.80.—13.—

Bursa de grâne din Budapesta.

50 chlg. grâu pe Oct.	cor. 7.61—7.62
„ „ săcară pe Oct.	6.27—6.28
„ „ porumb pe Maiu.	5.38—5.39
„ „ ovės pe Oct.	5.43—5.44

Bursa comerțului cu porci din Kőbánya.

Raport dela 27 August.	
Porci grași (ungari), per. peste 400 Kgr	fl.
„ „ până la 300	114—115
„ „ tineri până la 320	114—115
„ „ tineri „ 250	114—115
„ „ (sôrbi) per. peste 260	114—115
„ „ „ până la 240	112—113

Red. respons. Ioan Russu Șirianu.
Editor Aurel Popovici-Barclanu.

INSERTIUNI ȘI RECLAME.

Nou sculptor român academic.

Am onoare a aduce la cunoștința On. d-ni Preoți și Învățători precum și On. public român următoarele: ca sculptor de lemn și subvenționat de stat absolvând cursul de sculptură la școala de arte, sunt în poziție să servesc în ori-ce vreme cu ori-ce fel de lucrări de sculptură, auritură, mășărit pentru Șintele noastre bisericești creștinești ca: *Iconostase (Temple), Străni, Tronuri, Scaune, Chivote, Uși, Răpiți, Morminturi, Cadre, etc.* Planuri după dorință. Pentru toate lucrările mele i-au garanță deplină, ca sunt de prima calitate atât ca lucru cât și ca artă.

Atrăgând atențiunea On. Public asupra împrejurării, că chiar buna cunoștință ar aduce cu sine ca bisericile noastre românești prin maeștrii români să se înfrumusețeze:

Rog bunăvoința în special a Onor. oficii și comitete parohiale.

Cu tot respectul:

I. Iuliu Bosioc,

Sculptor și auritor. 1061 4—
Berliște, p. u. Jâm. comit. Caraș-Severin
Promiat cu premiu I. Medalia de aur, argint etc.
și diplome de onoare pentru lucrări de artă.

Asigurați: viață, zestre, capital de întreprindere, rente, cazul morții, spese de înmormântare!

Agentura principală în Arad
A BĂNCEI GENERALE DE ASIGURARE MUTUALĂ SIBIENE
„TRANSYLVANIA“

primesce oferte pentru asigurări din comitatele: Arad, Bichiș, Bihor, Cenad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal și le efectuează pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. În ramul vieții: capitale cu termen fix, rente, zestre pentru fetițe, capital de întreprindere pentru feciori, pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din urmă dela 50—500 cor. se plătesc la moment în ziua morții întemplate;
2. În ramul focului: clădiri de tot felul, mobile, mărfuri, produse de câmp ș. a.;
3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine, recliviste ș. a. prin spargere;
4. Contra grindinei: grâu, secară, orz, cunurz, ovės, viă (vinea), plante industriale: cânepă, in, himeț, nutrețuri, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la agenturile noastre locale și cercuale mai în fleșce-care comună și direct prin

Agentura principală „Transsylvania“ în Arad
Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 899.

423 —144

Asigurați contra furăturilor prin spargere: bani și tot ce aveți de pre

Asigurați contra grindinei: grâu, cunurz, secară, ovșul și toate plantele economice!

Asigurați contra focului: case, bucate, mobile, vechimie, mărfuri!

Cele mai noi stoffe de haine p. dame,
Mătase pentru haine și bluze,
Specialități în bluze gata

se pot căpăta la

SINGER SÁNDOR

prăvălie de mode și trusouri.

— ARAD, Andrásy-tér 20. —

Pânzeturii, șifoaane și fețe de masă,
Trusouri de mireasă,
Începând cu cele mai simple până la cele mai elegante, în mare asortiment, se pot căpăta la

SINGER SÁNDOR 1 14—25

prăvălie de mode și trusouri.

— ARAD, Andrásy-tér 20. —

Ciorapi p. dame, bărbați și copii (tricotați în puscărie).
Lingerie pentru bărbați, Cravate, Covoare, perdele
și șarșafuri după cea din urmă modă se pot căpăta la

Singer Sándor

prăvălie de mode și trusouri.

— ARAD, Andrásy-tér 20. —

Institut de credit pe pământuri în Sibiu.

(NAGYSZEBENI FÖLDHITELINTÉZET).

Pe lângă condițiunile cele mai avantajoase dam imprumuturi ipotecare

cu amortisare pe 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40½ și 50 ani în rate de jumătate de an. în cari se cuprinde plățrea atât a cametei, cât și a capitalului.

Imprumuturile se plătesc cu bani gata în valoarea nominală a scrisurilor ipotecare.

Arangearea imprumuturilor o efectuește încredințatul nostru

Szücs F. Vilmos în Arad

care poate da totodată toate deslușirile.

Institutul de credit pe pământuri în Sibiu.

(Nagyszabeni Földhitelintézet)

Provocându-mă precum la anunțul de sus, rog onor. public doritor de imprumuturi ipotecare, că și până acum și de-acum să se adreseze cu încredere la mine cu afacerile sale; principiul meu a fost și rămâne același, ca să prestez publicului în totdeauna un serviciu solid.

Spesele de întabulare la dorință le anticipiez; onorariul meu urmează ulterior.

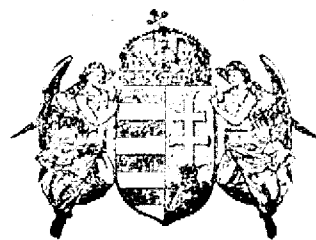
1063 5—

Cu stimă:

Szücs F. Vilmos

institut de credit pe imobile și pământuri
în Arad, Piața Boros Béni nr. 22 (Piata de bucate)
(Casa Spielmann, Etagiul I.)

Premiat cu medalia cea mare milenară la expoziția din Budapesta în 1896.

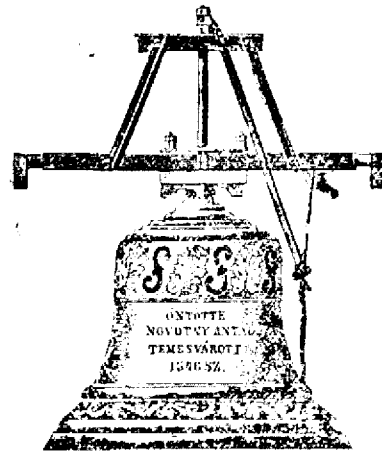

Turnătorii de clopote și de metal

a lui

Antoniu Novotny

în Timișoara-Fabric.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioase, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adiuștri de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture prin ceea-ce sunt mântuite de crepare.

Cu deșăbire recomand

clopote patentate găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provezute în partea superioară — ca violina — cu găuri dușă figura

S și pentru aceea cu un ton mai intensiv, mai rădenc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrare mai voluminoasă decât cele de sistem vechiu. Așa că un clopot patentat de 327 klg. este egal în ton unui clopot de 408 klg. patent după sistemul vechiu.

Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadiustarea clopotelor vechi cu adiuștare de fer bătut, — ca și spre turnarea de toace de metal

Clopote în greutate de 300 klg. și mai jos se află totdeauna gata în magazin.

Preț-curanturii ilustrate se trimit la cerere grătit și franco

1063 13—52